

Turkish Studies Language and Literature

Volume 14 Issue1, 2019, p. 33-43
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14902
ISSN: 2667-5641
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

Received/Geliş: Ocak 2019

Accepted/Kabul: Mart 2019

This article was checked by iThenticate.

HÜSEYİN SU'NUN GÖMLEĞİ YIRTIK KIRMIZI GÜL ADLI ÖYKÜSÜNDE VARLIK VE YOKLUK

Tülin ARSEVEN*

ÖZET

Hüseyin Su (1952- Çiçekdağı / Kırşehir), günümüz Türk edebiyatının güçlü kalemlerinden ve önemli öykücülerinden biridir. Öyküleri Edebiyat, Maveria, İlim ve Sanat, Hece ve Hece Öykü gibi dergilerde yayımlanmıştır. Öykünün yanı sıra deneme, eleştiri, inceleme ve biyografi türlerinde de ürünler vermiştir. Öykülerini *Tüneller* (1983), *Gülşefdeli Yemeni* (1998), *Ana Üşümesi* (1999), *Aşkın Hâlleri* (1999) ve *İç Kanama* (2018) adlı kitaplarda toplamıştır. Zengin öykü evreninde Hüseyin Su kaybedilen değerlerin, yitip giden güzelliklerin, erdemli bir yaşamın izini sürer. Öykülerinde kuşak çatışmaları, aile dramları, iç huzursuzlukları ve bunlardan kaynaklanan sorunlar ve anlaşmazlıklar derin psikolojik tahliller, zengin betimlemelerle anlatılır. Onun öykülerinde bireyin iç dünyası, yaşam içindeki duruşu, seçimleri irdelenirken değişen toplum ve dünya düzeni içinde geride kalan iyiliğin, doğruluğun ve güzelliğin peşinden koşma söz konusudur. Bir varlık olarak insanın özü ve bu özü etkileyen, değiştiren, dönüştüren unsurlar ele alınır. Modern bir dünyada ve bu dünyanın kuşatması altında bunalan insanın iç sıkıntısı, acıları, açmazları, sorgulamaları Hüseyin Su öykülerinin üzerinde yoğunlaştığı bir başka damarı oluşturur. İletişimsizlik ve yalnızlık kışkacındaki insanın iç dünyasına ışık tutan öyküleriyle Hüseyin Su, Türk edebiyatında özel bir yere sahiptir. Bu çalışmada incelemek üzere *Aşkın Hâlleri* içinde yer alan *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öykü seçilmiş, metin nitel araştırma yöntemleri ile Varoluşçuluk'un verileri ışığında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Su, öykü, gül, varoluş, Varoluşçuluk

**EXISTENCE AND ABSENCE IN HUSEYIN SU'S STORY NAMED
GÖMLEĞİ YIRTIK KIRMIZI GÜL (RIPPED RED ROSE)**

ABSTRACT

Hüseyin Su (1952- Çiçekdağı / Kırşehir) is one of the strong and important story writers in today's Turkish literature. His stories are published in journals like *Edebiyat*, *Mavera*, *İlimveSanat*, *Hece* and *HeceÖykü*. Beside from story writing he worked on essays, critics, reviews and biographies. His stories are gathered in the books named *Tüneller* (Tunnels) (1983), *Gülşefdeli Yemeni* (Coral Moccasin) (1998), *Ana Üşümesi* (Mother's Chill) (1999), *AşkınHalleri* (Cases of Love) (1999), *İçKanama* (Internal Bleeding) (2018). In his rich story universe, Hüseyin Su traces the morals that has been lost, beauties that has been died away and a virtuous life. In his stories he mentions conflicts of generations, family dramas, internal disquietudes, the problems and disagreements resulting from these by using deep psychological analysis and rich descriptions. In his stories, he scrutinizes individuals' inner world, their choices and he mentions the individuals' chase of goodness, truth and beauty which stay behind after the changing society and the world order. As a being, human's essence and the factors effecting, changing and turning this essence are demonstrated in his work. In Hüseyin Su stories, he focuses on another topic by condensing on inner distresses, pains, conflicts and questionings of the human, who is in a modern word and being suffocated under this world's blockade. Hüseyin Su has a special place in Turkish literature with his stories which light up the inner world of the human who is trapped between the loneliness and the lack of communication. In this study, *GömleğiYırtıkKırmızıGül* (Ripped Red Rose), placed in the book named *AşkınHalleri*, is chose for analysis, the text is analyzed by using the methods of qualitative research in the light of Existentialism's data.

STRUCTURED ABSTRACT

Hüseyin Su (1952- Çiçekdağı / Kırşehir) is one of the strong and important story writer in today's Turkish literature. His stories are published in journals like *Edebiyat*, *Mavera*, *İlimveSanat*, *HeceveHeceÖykü*. Beside from story writing he worked on essays, criticizes, reviews and biographies. His stories are gathered in the books named *Tüneller* (Tunnels) (1983), *Gülşefdeli Yemeni* (Coral Moccasin) (1998), *Ana Üşümesi* (Chill of Mother) (1999), *AşkınHalleri* (Cases of Love) (1999), *İçKanama* (Internal Bleeding) (2018). This study is an example of qualitative research that analyses the story called *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* (Ripped Red Rose) with document analysis methods using the data of Existentialism. Existentialism is a philosophical movement which claims that people exist first and then with their behaviors and acts they create themselves. It is also a tactic for examination of literary texts. As a philosophical movement and a criticism method, Existentialism involves a very large area. But in this study, examination of the text named as *GömleğiYırtıkKırmızıGül*, narrowed down to discussion of life and death, existence or absence in contradiction, it also briefly touches artist and artist's responsibility

issues. In his stories, Hüseyin Su aggrandizes conventional morals, emphasizes respect to the elders. In his stories, he underlines the little people's huge worlds, their great morals or their gilded stances. He wants the beauty and the morals that people have and own to be seen and known. As an existence, he scrutinizes the question of what life is through people. As an existence human's morals and actions holds a huge place in his storytelling. And this gives us an opinion about, as an artist and a writer, Hüseyin Su's responsibility area's borders that he designed himself in art and life.

The story named *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül*, is an expression of a moment or a part from a young woman's life. The part that had represented in the story, is an expression for the feelings of the young women, the narrator, one day after her beloved grandmother's death. Pain, grief, dreariness and ambivalence created by the death of a loved one, take the narrator to the past. Incidents happened in the past without a chronologic order is brought with leaps in time. Comments that narrator made times to times toward people and incidents, bridges the gap between the narrative tense and the past. In the story the grandmother's huge heart is filled with love, pains, stance towards events, clean world and her imperturbable state is told from her granddaughter's perspective. Absence of the grandmother is described with the words "the house turns to a mill which is cut off the water". Metaphor of a mill which is cut off the water, is clearly a statement of absence. In addition, it is told that the grandmother's death happened one day ago after the mid-afternoon. The story appears in the first two sentences with the idea of 'absence' and 'annihilation'. Thus, after the disappearance/ the death has happened, it is transferred to the telling of the time period that the deceased lived, was still alive in other saying while she exist. Hereafter, chain of events that happened until the description of the grandmother's death is shaped, as it presents the parts of a human or an existence's life. Briefly this story, is just about telling a being's life, who does not exist anymore, by someone close, who have witnessed this life. The disappearance/death of the grandmother who was a real, a concrete existence for the narrator is an important event that leaves behind a new but abstract existence. In the story named *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül*, the contrast of absence and presence is discussed over love. In here love, is not a simple topic that is discussed in a simple plane that focuses on union or separation, it is an important matter for the existence. In this story that makes a finished love's description a starting point, Hüseyin Su, who focuses on artist's responsibility, actually discusses human as a being inside the life. The important topic of being, love is an effect that changes, ruins and destroys the human relationships. Within this context, this story is not a classic narrative who talks only of union and separation in terms of the way it reflects love. It elaborates the fractions inside the narrator's emotion and thinking world, the narrator who had witnessed her grandmother's pure and clean love what she had done for it and what she had been through. *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül*, is a story about a grandmother's existence's importance and the huge gap created by her absence from the perspective of the granddaughter. The story elaborates existence and absence, contradictions of life and death around bitter and sweet incidents that happened and sad memories of a life no longer exists. In the story, the disappearance of the grandmother is not just

about a mortal who is facing the reality of death. This death is more than a lost of a senior family member who dedicated herself to her loved ones and beautify the goodness and truth around her but never appreciated ; actually the grandmother represents the lost or disappearance of our cultural morals. In the story conspicuousness of feeling sad for the vanishing beauties, which made us who we are, our existences' foundation, and our disappeared or endangered morals are discussed. *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* takes on an important task about passing the cultural will to the next generations as being a sad story of self-sacrificing, moral and not even minding sacrificing her own existence for the loved ones, an Anatolian woman's difficult life.

It is seen that Hüseyin Su as a writer moves with knowledge of responsibilities' weight that is put on his shoulders. In almost all of his stories Hüseyin Su, even though it looks like he only front or focus on only one part of an individual and that person's inner world, actually the individuals he discussed, characters he created are mostly a description of the whole society as being a symbol for a moral, a life style which essentially requires truth, goodness, and virtue in it. Indeed not only the story subjected to this study, in almost every story of the writer, it is seen that he is in an effort for uniting art and life.

Keywords: Hüseyin Su, story, rose, existance, existantialism

I. Giriş

Hüseyin Su'nun öyküleri ele aldığı konu, kurgu ve karakterleri oluşturma bakımından edebiyatımızda özel bir yere sahiptir. Onun öykülerinde toplum, sosyal çevre ve çoğunlukla da aileleri ile en sevdikleri tarafından incitilmiş, önemsenmemiş bireyin yaşamından kesitler sunulur. Bu noktada yazarın öykülerini benzer çıkış noktasına sahip anlatılardan ayıran; yalnız kalmış, örselenmiş, kimi zaman önemsenmemiş olan bireyin içinde barındırdığı, saklı kalmış güzelliklerin ortaya çıkarılmasında yatar. Günümüz dünyasının sert ikliminde Hüseyin Su insanın güzel, iyi, erdemli yönüne ışık tutarak okura varlığın amacını anımsatır.

Bu çalışma Hüseyin Su'nun *Aşkın Hâlleri* başlıklı kitabında yer alan *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öyküsünün Varoluşçuluk'un verileri üzerinden incelemesi esasına dayanmaktadır. Kaynaklara göre Varoluşçuluk; insanın önce var olduğunu, daha sonra hareketleri, davranışları ile kendini yarattığını ileri süren bir felsefe doktrindir (Karaalioglu, 1980a, s.321). Varoluşçuluk bir felsefe değil, gelenekçi felsefeye karşı birbirinden apayrı birkaç başkaldırmaya verilen addır (Kaufmann, 1965, s.3). Ayrıca edebî metin incelemelerinde başvurulan yöntemlerden birini de teşkil etmektedir. Kimi araştırmacıların da belirttiği gibi I. ve II. Dünya Savaşlarının sonrasında Almanya ve Fransa'da ortaya çıkıp ardından bütün Avrupa'ya yayılmış olan Varoluşçuluk, çağımızda önemli bir grup edebiyat eleştiricisi için sanat eserlerinin değerlendirilmesinde yönlendirici felsefe olmuştur (Kantarcıoğlu, 2009, s.259). Varoluşçuluk felsefesi ve eleştirel yaklaşımı ile yaşamın içinde bir varlık olarak insanın özgür seçimlerinin sonuçlarının onda yarattığı etkilerin, bunalımların, sancuların irdelenmesi ve sanatın ve sanatçının bireyin trajedisi karşısındaki duruşunu anlamaya çalışma söz konusudur.

Hüseyin Su, öykülerinde geleneksel değerleri yüceltir, büyüklere ve insana saygının altını çizer. Onun anlatılarında kadın bir meta değil önemsenen, ana, eş ya da evlat olma noktasında çok değerli bir varlık olarak korunan, her türlü şerden sakınılan, sakınılması gereken kimsedir. Ayrıca Hüseyin Su öykülerinde görülen bir başka önemli özellik, küçük insanların büyük dünyalarına, sahip oldukları yüce değerlere ya da vakarlı duruşlarına projektör tutuyor olmasıdır. *Aşkın Hâlleri* başlıklı kitapta yer alan *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öykü de bunları temsil noktasında dikkate değer

niteliktedir. *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül*, Hüseyin Su öykülerinin karakteristik özelliklerini taşıması yönüyle bu çalışma için incelenmek üzere seçilmiştir.

Öykünün incelenmesinde eleştirel yöntem olarak Varoluşçuluk felsefesinin verilerinin seçilmiş olmasında Hüseyin Su'nun öykü evrenini oluşturan ana ilkelerin etkisi söz konusudur. Hüseyin Su'nun öykülerinde -ele aldığı ana mesele ne olursa olsun- eserin içinde alttan alta bir varlık olarak insanın görünümü üzerinden yaşamın ne olduğu sorusunu irdelediği görülür. İnsan tüm varlığıyla ve eylemleri ile çevresini etkilemekte, başkalarının yaşamına hatta özüne dokunmakta, çevresini değiştirmektedir. Bir varlık olarak insanın değeri ve eylemleri ile çevresine etkileri Hüseyin Su'nun öykü evreninin yapı taşları arasında hatırı sayılır bir yer tutmaktadır. Bu da bir insan, bir yazar, bir sanatçı olarak Hüseyin Su'nun sanat ve yaşamda kendisine belirlediği sorumluluk alanının sınırlarını çizmektedir. İşte bu noktada -yazarın sanat anlayışında kırılmalar, değişimler yaşanabileceği varsayımıyla- öykülerinin bütününe değil, içeriklerinden yalnızca birine yönelen bir bakış ile incelemek üzere tek bir öykü seçilmiş; bu öykü Varoluşçuluk'un verileri ışığında ele alınmıştır. Bu çalışmada Hüseyin Su'nun *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öyküsü nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile incelenmiş; elde edilen veriler işlenip bulgular analitik genelleme yoluyla ifade edilmiştir. Hüseyin Su'nun *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* alı öyküsü incelenirken insana ve yaşama dair her olay ve olguya çok geniş bir açıdan bakan/yaklaşan Varoluşçuluk bir eleştiri yöntemi olarak bu çalışmada varlık ve yokluğun tezadında yaşam ve ölüm karşıtlığı ile sınırlandırılmış, sanat ve sanatçının sorumluluğu meselesine kısaca değinilmiştir.

II. *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öyküde varlık ve yokluk

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül adlı öykü, genç bir kadının yaşamından bir kesitin, bir anın anlatımı üzerine kuruludur. Öyküde sunulan kesit, anlatıcı olan bu genç kadının çok sevdiği babaannesinin ölümünün ertesi günündeki durumunun anlatımıdır. Sevilen kişinin ölümünün yarattığı acı, keder, hüznün ve duygu karmaşası anlatıcıyı geçmişe götürür. Geçmişte yaşanan olaylar, belli bir kronoloji izlemeden, zamanda sıçramalarla verilir. Anlatıcının zaman zaman olaylara, insanlara dair yaptığı yorumlar, anlatım anı ile geçmiş arasında köprü kurar. Öyküde bir torunun gözünden babaannesinin sevgi dolu büyük yüreği, acıları, olaylar karşısındaki duruşu, temiz dünyası ve vakur hali anlatılır. Öykünün anlatıcısı olarak yer alan torun, üç kız kardeşin en küçüğüdür. Anlatıcının anne ve babası şiddetli geçimsizlik (Kurguda neden değil, sonuç önemli olduğundan geçimsizliğin nedeni belirtilmez.) nedeniyle ayrılmıştır. Anne ve baba evi terk etmiş, arkalarında dört, beş ve altı yaşlarında üç küçük kız çocuğu bırakmış, çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmedikleri gibi onlara sevgi de göstermemişlerdir. Üç küçük kız çocuğu, babaannenin bakımına muhtaç kalmıştır. Babaanne, büyük bir özveri ve özenle bu çocukları en iyi şekilde yetiştirmiştir. Öykü, en küçük torunun (anlatıcının) babaannenin ölümüyle sarsılan iç dünyasının anlatımı üzerine kurulur. Özünde varlığıyla çevresinde iz bırakan bir babaannenin ölümünün yarattığı kederin anlatımını çıkış noktası alan bu öykü; kimi zaman eksik bırakılmış ve tamamlanması okura bırakılmış, alt öykülerle oluşturulmuş bir kurguya sahiptir.

Öykü "*Suyu kesilmiş değirmene döndü evimiz. Babaannem dün ikindiden sonra öldü.*" (Su, 2015, s.49) cümleleri ile başlar. Suyu kesilmiş değirmen imgesi açık biçimde bir yokluk ifadesidir. Araştırmacı Olguner "*Varlık en umumî ve ruhta ilk yer alan bir kavramdır. Ruh tarafından vasıtasız bir tarzda, doğrudan doğruya idrak edilir.*" (Olguner, 1985, s.24) der. Benzer olarak, yokluğun da doğrudan idrak edildiği söylenebilir. Öykü henüz daha en başında bir varlığın yok oluşunun insanda yarattığı etkinin betimlenmesi; "yokluk" ve "yok oluş" düşüncesiyle okurun karşısına çıkar. Bu cümleleri öyküde, ikinci vaktinin babaannenin gün içerisinde en sevdiği zaman dilimi olduğu bilgisi izler. Böylece yok olmanın/ölümün gerçekleşmiş olmasının ardından ölen kişinin yaşadığı, hayatta olduğu, bir başka deyişle var olduğu zamandaki bütünlüğüne geçiş yapılır. Buradan sonra bütün vaka halkalarında bir varlığın, bir insanın yani babaannenin yaşamından kesitler aktarılır. Öykü, artık olmayan bir varlığın yaşamının, bu yaşama tanık olmuş bir yakınının anlatımından ibarettir. Anlatıcı

için değerli ve gerçek, somut bir varlık olan babaannenin yok oluşu/ ölümü, ardında yeni ancak soyut bir başka varlık bırakan önemli bir olaydır. Anlatıcı ölüm olgusu karşısındaki durumunu, suyu çekilmiş bir değirmene dönmek imgesi ile ifade eder. Bu imge yokluğun ardından büyük bir acı, derin bir yalnızlığın ve sevilenden yoksunluğun, manevi bir yokluğun dile getirilmesidir. Bertrand Russell, *Varoluşçunun Bunalımı* başlığını taşıyan ve dört öyküden oluşan kitabının ilk öyküsünün kahramanından söz ederken “İç gözlem ve dış gözlem ona hiçbir şeyin acı kadar gerçek olamayacağını öğretmişti; varolması için acı çekmesi gerekiyordu.” (Russell, 1998, s. 9) der. Benzer olarak *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* adlı öykünün anlatıcısı da yaşamın değil, aslında ölümün gerçekliğini, insanın bu dünya üzerindeki varlığının sonunda büyük bir acıya evirildiğini can suyu yani özü çekilmiş, böylece işlevi yitmiş ve sonunda yok oluşa yaklaşmış değirmen metaforu ile anlatır. Anlatıcı, babaannesinin öldüğü bilgisini paylaştıktan sonra kendi iç dünyasının kapılarını açar. Ölüm olgusunun anahtar görevi gördüğü bu duygulanım ile anlatıcı “Kulağımdaki dinmek bilmeyen cankurtaran sesleri kâlbimden geliyor. Çocukluk ve genç kızlık günlerimin içinden, hayatımın iliklerinden süzülüp geliyor. Acı değil hissettiklerim, sızı. İpince bir sızı. Etimden sürekli iplik geçiriliyormuş gibi bir şey yani.” (Su, 2015, s. 49) der. Düş ile gerçeğin, geçmiş ile ânın iç içe geçtiği bu anda, bireyin iç dünyasında yeşeren, var olan duygu sızıdır. Burada hissedilenin acı değil, sızı oluşu ölümün/yokluğun insanın içinde kanayan, kanadığı için de sızlayan bir yaranın varlığına yol açması durumudur. Ölüm/yokluk; boşluk yaratmayan, tamamen kaybolan bir durum değil, ardı sıra yeni bir varlığı (sızı) oluşturan bir süreçtir. Şüphesiz ölüm, beraberinde büyük bir acı getirecektir. Ancak anlatıcının sözünü ettiği bu sızının varlık nedeni, sevilen bir insanın ölümünden daha büyük kaybın söz konusu olmasındandır. Çünkü öyküde babaanne, anlatıcı için bir aile büyüğü, sevilen, sayılan bir kişi olmaktan daha fazla bir anlam taşımaktadır. Babaanne büyük bir aşkın, vakur bir duruşun, bir yaşam biçiminin ve felsefesinin simgesidir. Bu nedenle kaybı, bir insanın ölümünün yarattığı acıdan, hüzünden daha fazlasıdır. Anlatıcının bu ölüm karşısında hissettiklerinin acı değil, ipince bir sızı olarak tanımlanması da bundandır. Anlatıcı, bu aşamada içindeki sızının nedenlerini anlatmaya başlar. Kendisi ve kardeşlerinin babaanneleri ile olan ilişkisi öyküde “Babaannemin ellerinde büyüdük biz üç kardeş. Babaannemin ellerine çırpılıp kaldığımızda üçümüz de çocuktuk.” (Su, 2015, s.49) şeklinde özetlenir. Babaanne, annesi ve babası tarafından terk edilen torunlarına sahip çıkmış, onları büyütüştür. Öyküde ebeveynlerin çocuklarını terk etmesi durumunun “babaannenin başına çırpılmaları” şeklinde, değersizlik belirten çırpılma sözüyle ifade edilmesi de üzerinde durulmaya değer niteliktedir. Yine anlatıcı, anne ve babasına dair “Her ikisi de hâlâ yaşadıkları hâlde, varlıklarıyla, üçümüzün de hayatında da bir anne ve baba olarak hiç yerleri olmadı.” (Su, 2015, s.51) demektedir. Bu noktada anlatıcının içinde var olduğunu belirttiği sızı, minnet duygusu ile birlikte artık tamamen kimsesiz kalışın da yansımasıdır. Anlatıcı, anne ve babasının kendisi ve kardeşlerini terk etmelerinin ardından bir daha onlarla hiç ilgilenmediklerinin altını özellikle çizer. Bu da babaannenin ölümünün yarattığı boşluğu/yokluğu daha da büyütüştür. Bu noktada akla Frank Magill’in ölüme dair öne sürdüğü görüşler gelmektedir. Sören Kierkegaard’a göre Varoluşçuluk’u ele aldığı yazısında Frank Magill şöyle demektedir:

“Ölüm, ahlâk yönünden hayatın bu kesinsizliğine ve belirli olmayışına en mânâlı delildir. Sübjektif düşünce, ölümün gelmesini pek yakın bir ihtimal olarak keşfeder. Fakat çok kere insan, bu yakın ihtimali gizlemenin çarelerini düşünür. İnsan, ölüm gerçeğine objektif bir düşünce ile yaklaşır, ve böylece ölümü genel mânâda bir şey haline getirir. Objektif bir tarzda anlaşılabilir ölüm, bütün hayat şekillerini meydana getiren genel ve evrensel bir vâkadır. Sübjektif bir tarzda anlaşılabilir ölüm ise, ben’in özel varlığına ait olan, ferdi başkalaştıran ve hemen başa gelebilecek bir kesinsizliktir. Böylece ölüm, genelleştirilmiş deneysel bir keyfiyet olarak değil, bir görev ve bir hareket olarak telakki edilmelidir. ‘Hayatın görevi sübjektif olmaksa, o zaman ölüm düşüncesi, ferdi olan süjeden dolayı, genel mânâda bir şey değil, fakat özel ve gerçek mânâda bir harekettir.’ Sübjektif bir tarzda anlaşılabilir ölüm, ahlâkiîfâdelere sokulan bir görev olmaktadır. Ölüm hissedilir ve insan hayatını değiştirecek derecede önceden yaşanan bir fikir olarak kendisine bağlanılır. Eğer ölüme varoluşçu bir tarzda bağlanılırsa, o zaman her karar, kendine hâs bir önem kazanır.

Eğer ölüm, başa gelmesi çok yakın bir ihtimalse, her seçim, ölçüye sığmaz bir mânâtaşır ve her an kesin ahlâkî hareket için biricik bir vesile olur. Kısacası ölüm, hayatı değiştirir.” (Magill, 1992, s.38).

Frank Magill'in Sören Kierkegaard'dan hareketle dile getirdiği ölümün hayatı değiştirdiği saptaması önemlidir. Öyküde ölüm babaannenin artık yaşamıyor olmasından, doğan her insanın bir gün ölecek olması bilgisinden daha fazla bir anlam taşımaktadır. Dikkat edilecek olursa öyküde ne babaanneye ne de diğer kişilere bir ad verilmiştir. Çünkü önemli olan bir kişinin değil, bir yaşam biçiminin, bir davranış biçiminin, bir duruş şeklinin yitimidir. Babaannenin ölümü/yokluğu, ardından torununun iç dünyasında büyük bir sızı bırakmasıyla başka bir şeye, bir yandan da erdemli ve ilkeli bir duruşun son bulmasıyla hayatı değiştiren bir olaya dönüşmüştür. Frank Magill, ölüm olgusuna Heidegger'in yaklaşım biçimini irdelerken Heidegger'e göre ölüm, biyolojik hayatın sonu değildir, bütün hayatı kucaklayan ve ona sorumluluk getirerek değer katan bir fenomendir, der (Magill, 1992, s.59). Bu saptamada ölüm olgusunun insanı ve yaşamı etkileme gücüne dikkat çekme söz konusudur. Öyküde de ölüm yaşamı değiştiren, hatta alt üst eden önemli bir fenomendir. Babaannenin ölümü anlatıcısı geçmişe düşünmeye, olaylar karşısındaki tutumunu sorgulamaya iten bir güç olur. Babaanesi ile kendisinin geçmişteki davranışları arasında anlatıcı karşılaştırmaya gider. Bir başkası ile evlilik kararı alan dedesine kendisinin hayli sert ve bu kararı onaylamadığını belirten davranışlar sergilediğini, oysa babaannesinin durumu sessizce kabullenip hanımefendiliğini bozmadığını anımsar. Anlatıcı kendi eşiyle olan ilişkisinde çok küçük olaylarda bile büyük fırtınalar kopardığını, oysa dedesinin aile birliğini dağıtması sonucunda babaannesinin içine düştüğü kötü durum karşısında bile vakarlı duruşunu koruduğunu söyler. Babaannenin ölümü, anlatıcıya yaşamın ve sevdiklerinin ne denli değerli olduğunu gösterir. Bunda babaannenin özel bir insan oluşunun etkisi büyüktür. Babaanne, utanma duygusuna sahip, yüreği kocaman, sevgisine ve sevdiklerine sahip çıkan, fedakâr bir Anadolu kadınıdır. Oğlu ve gelininin arasındaki geçimsizliği çözmeye çalışması, özellikle gelinine dil döküp onun evini ve çocuklarını terk etmekten vazgeçmesi için çaba harcaması, anne babasının bakmayıp terk ettiği üç küçük yavruyu büyük bir özenle büyütmesi, evlilik birliğini hiçe sayarak kendisini inciten eşine karşı saygıda kusur etmemesi, bu kötü durumu büyük bir vakarla karşılaması, kısaca babaannenin hayat ve insanlar karşısındaki duruşu hemen herkesin yapabileceği işler değildir. Bu sayılanlar hayatın içinde sıkça karşılaşılan, sıradan durumlar gibi görünse de bir anne, bir eş, bir aile büyüğü olarak babaannenin bu olaylar karşısındaki tutumu önemlidir. Oğlunun düzensiz yaşamına ve ailesine karşı sorumsuz davranışlarına, çok sevdiği eşinin bir başka kadınla evlenip aile kurmasına içten içe üzülür, kızar ve çok sevdiği bu kişilerce kalbinin kırılmış olmasına içerler. Ancak, bunu hiçbir şekilde dile getirmez ve başına gelenleri isyan etmeden sessizce kabullenir. Fedakârlığına, kendini sevdiklerine adanmışlığına rağmen babaanne; ailesi tarafından hırpalanmış, incitilmiştir. Anlatıcıya göre babaanneyi en çok da dedenin yaptıkları üzmüştür. Bu noktada dede ile babaannenin ilişkisinin de tartışmaya açıldığı görülür. Önce *“Babaannem için hayatımın kaplıcası derdi dedem.”* (Su, 2015, s.52) sözleri dile getirilir, ardından *“Ama o, bu kaplıcanın suyuna sel suları karıştırdı daha sonra.”* (Su, 2015, s.52) denilerek dede ile babaannenin ilişkisindeki kırılmanın nedeni belirtilir. Babaanne ve dede birbirlerini severek evlenmişler, babaanne bu evliliğin gerçekleşmesi için ağabeyini karşısına almıştır. Uzun yıllar, sevgi ve saygı ile süren bu evlilik, babaannenin iki yıl kadar süren hastalığı ile sarsılır. Dede, hasta bir kadın ile yaşamaktan yorulur, çevrenin de etkisi ile yeniden evlenmek ister (Öyküde bu ikinci evliliğin nasıl gerçekleştiğine dair ayrıntılar verilmez, birden çok evliliğin toplumsal sorun olarak yol açtığı olumsuzluklara, vb. değinilmez. Eşinin tutumu karşısında babaannenin evi terk etmesi, bu durumun olumlanmadığını kesin çizgilerle göstermektedir.). Dedenin bir başka kadın ile evlenmek istemesi düşüncesi babaannenin toparlanmasını, ayağa kalkıp hayata yeniden tutunmasını sağlar. Ancak onun iyileşmesi, dedeyi bir başkasıyla evlenmek niyetinden vazgeçirmeye yetmez ve dede evlenir. Çok sevdiği eşinin bu davranışı üzerine onuru kırılan babaanne, evi terk eder ve öykünün de anlatıcısı olan en küçük torununun evine yerleşir. Eşine ciddi anlamda kırılmıştır, onunla konuşmaz ama ona saygıda da kusur etmez. Eşi ve oğlu ile aralarındaki bağlar kopan babaannenin yaşadığı kötü olaylar karşısında sergilediği tavır, kendi seçimidir. Babaanne başına

gelenlere, kendisine yapılan haksızlıklara sessizce katlanmayı seçmiş, isyan etmemiştir. Sanat eserinin hayatın bir yansıması olduğu düşünüldüğünde babaannenin bu seçimi Aladair MacIntyre'in "*Varoluşçular tarafından çoğu kez öne sürülmüştür ki, insân hayatının karakteriyle ilgili veya daha özel olarak kendinin-bilgisiyle ilgili olan problemler, hiçbir nesnel arguman veya tartışma kaldıramayacak problemlerdir. Bu, belki de kısmen, kendinin-bilgisine ulaşmada nesnel olmaya çalışma problemi (ki bu, hiç de özel bir problem değildir) arasındaki bir karıştırmadan ileri gelir.*" (MacIntyre, 2001, s.48) saptamasını ve Feredrick Copleston'ın Sartre'in Varoluşçuluk ile ilgili görüşlerinden söz ederken altını çizdiği "*Üzerinde direttiği nokta açıkça insanın bütünüyle özgür olduğu, yaptığı her şeyin özgür seçiminin sonucu olduğu ve ne olduğunun bütünüyle kendisine bağlı olduğudur.*" (Copleston, 1998, s.28) görüşünü anımsatmaktadır. Bir başka araştırmacı da insanın özgür seçimlerinin sonuçlarına dikkat çekmekte ve "*Varoluşçuluğa göre insan yaptığı seçimlerle yalnızca kendi yaşamını etkilememektedir. İnsan seçimlerini yaparken tüm insanlıktan sorumlu olduğunu unutmamalıdır. Örneğe insan evlendiğinde yeni bir topluluk oluşturmaktadır; artık bu topluluğun eylemlerinden de sorumludur.*" (Çelik, 2013, s.13) demektedir. Oğlu ve gelininin aile birliğinin dağılmasına engel olma çabası, bunu başaramayıp çift arasındaki ayrılık gerçekleşikten sonra ortada kalan çocuklara sahip çıkması büyükannenin evlenip bir topluluk oluşturmasının ardından hayat karşısında sorumluluklarını yerine getirdiğini göstermektedir. Bunca sorun karşısında ailesini korumaya çalışan babaannenin dede ile birlikte kurduğu evlilik bağının kendi hilafına rağmen kopması, yok olması üzerine yapabildiği tek büyük hareket evini terk edip torununun yanına yerleşmek olmuştur. Düşünür Paul Foulquié ("*... bu dünyada, insan doğasını taşıyan her kimsenin kopya edeceği tek bir insan örneğinin ya da kişisel buluşa hiç yer bırakmayan, çok keskin kuralların bulunduğunu da sanmayın. Fikirler, tüm olanakları içerirler, bizler, bunlar arasında, seçme yapabiliriz; bu seçme de hiçbir zaman tümüyle kişilikten yoksun değildir. Böylece bizler, bu yenilenen seçimlerle, hiç kimseninkine benzemeyen bir çehreyi çizebiliriz.*" (Foulquie, 1998, s.118) görüşündedir. Aşkın tek taraflı hâle dönüşmesinden, çok sevdiği eşinin başka bir kadın ile aile kurma talebini iletmesinden itibaren evi terk etmek ve eşi ile bir daha hiçbir şekilde konuşmamak şeklinde kendini gösteren davranış, babaannenin öykü içinde çizilen kişiliğine uygundur. Babaanne evlilik kurumuna saygılı, utanma duygusuna sahip, güzel ahlaklı ve onurlu bir kadındır. Babaanne bir insan, bir kadın olarak kişilik özellikleri bakımından çok özel bir varlıktır. Araştırmacı Erol Göka, "*Varoluşun ne demek olduğunu en iyi ve en kısa biçimde açıklayan ifade, 'dünya- içerisindeki- varlık' kavramıdır. Bu kavramla anlatılmak istenen, kişinin bedeniyle ve zihniyle, yaşantısıyla ve çevresiyle bir kişilik içerisinde olduğu ve mutlaka böyle ele alınması gerektiğidir.*" (Göka, 1997, s.128-129) der. Babaanne de öyküde kurgulanan kişilik özelliklerine uygun bir seçim yapmış görünmektedir. Oğlu ve eşi, hayat içinde bir varlık olarak seçimlerini yaparken yalnızca kendilerini düşünmüşler, anne ve eş konumundaki babaannenin isteklerini, düşüncelerini ve en önemlisi sevgisini dikkate almamışlardır. Oysa babaanne, son nefesine kadar sevdiklerini saymaya, insanlarla olan ilişkilerinde ince ve nazik olmaya devam etmiştir. Nitekim yeniden hastalanan babaannenin ölümünden bir iki gün önce dede ile son kez görüşmek istemesi evlilik kurumuna da saygının bir yansımasıdır. Öykü, babaannenin ölümü ile son bulur ve bu ölümün anlatıcının iç dünyasında yarattığı etkinin anlatıldığı noktaya döner.

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül'de bir Anadolu kadınının tertemiz aşkı etrafında gerçek aşkın ve sevginin ne olduğu, insan ilişkilerindeki yozlaşma, bencillik gibi pek çok farklı sorunun yanı sıra yaşam ve ölüm, varlık ve yokluk kavramlarının da tartışmaya açıldığı görülür. Babaannenin uzun süren ve bir türlü çare bulunamayan hastalığının dede ile olan evlilik birliğinin sonunu getirmesi, varlıktan yokluğa giden bir süreçtir. Ancak bu süreç, evlilik birliğini sonlandırırken diğer tarafta hastalığın da ortadan kalkmasını sağlamıştır. Evliliğin bitmesiyle bir yokluk, bir başka yokluğu beraberinde getirmiştir. Babaannenin hastalığı, dedenin ona duyduğu aşkın bitmesine neden olmuştur. Belki daha doğru ifade hastalığın varlığı dedenin aşkının sonsuz olmadığını, kötü günde de sürmediğini göstermiş, yaşlı çiftin ilişkilerinde daha önce bilmedikleri, farkında olmadıkları bir gerçeği ortaya çıkarmıştır. Babaannenin ikinci kez hastalandığında dedeyi görmek istemesi, aslında bir kadın olarak kendini sorumlu hissettiği bir hayat arkadaşlığına, evlilik kurumuna karşı son görevini

yerine getirmek arzusudur. Kimi araştırmacılara göre, hayatın kesin bir gerçeği olan ölüm netice itibarıyla kişiyi birtakım inançlar doğrultusunda yaşama yönünde adım atmaya zorlayacaktır (Tüzer, 2006, s.56). Öyküde ölüm babaanneyi hayata bağlayan bütün bağların kopmasının ardından gerçekleşir. Ölüm, insan yaşamındaki kaçınılmaz varlığıyla babaanneyi ve anlatıcıyı derinden etkilemiştir. RogerReneaux,

*“Teknik görüş açısından **existentiale** analitik perspektifinde ölüm problemi, **existence**’in bütünüdür. Bir insan için var olmak, kendi imkanlarına doğru önceden atılmaktır (se jeter). O halde insan varlığı asla yakalanamamış, bir tanım içinde tesbit edilememiş (fixée)tir ve analiz sonsuz bir sürece (processus) bağlanıyor. Şüphesiz ölüm insanın imkanlarının tümünü gerçekleştiriyor. Yalnız bununla onun ‘**existence**’ını kaldırıyor. Bu çelişkinin (aporie) içinden nasıl çıkılır? Ölümü bir ‘**existential**’ yaparak, yani ölümü, devamlı bir potansiyel olarak insanın yöneldiği üstün bir imkan olarak, insan varlığına girdirerek. İnsan ölüme hazırlanmış bir varlıktır (Zum- Tode- Sein).”* (Reneaux, 1994, s.39)

demekte ve insanın kendini ölüme hazırlayan bir varlık olduğu saptamasında bulunmaktadır. Öyküde babaannenin ölümünden bir iki gün önce, dede ile son kez görüşmek istemesi; bu görüşme karşısında anlatıcının eşinin *“– Bu ikinci dirilişin babaanne, (...)”* (Su, 2015, s. 69) şeklindeki sözleri, ölümün varlığına hazırlanışın görüntüsüdür denilebilir. Bu noktada insanoğlunun ölüm karşısındaki durumu üzerine Charles I. Glicksberg’in,

*“Egzistansiyalist kahraman, kesinliği belirlemede başarısız olur, bir zafer yortusu yoktur, kavgayı bırakmıştır. Ona acı veren “bulantı”nın anlamı buradadır: Uzlaşma mucizesinin ortadan yok olmasına yol açan, baştanbaşa acı veren onun kanattığı ontolojik yara. Özgürlüğünü kabul ettirmeye çabalasa, otantik bir varoluşu benimsese bile, kavgasının yararsız olduğunu bilir. Büyük bir sabırsızlıkla beklediği tek şey ölüm olasılığıdır. Bu Heidegger’in ölüme yönelen varlık olarak tanımladığı **Varlık**’tır. Hayatın her dakikası ölmektedir; insanın, ölümün alçak kaderinden kaçmak için yaptığı her şey boşuna bir güç kaybıdır.”* (Glicksberg, 2004, s.130, 131)

şeklindeki saptaması akla gelmektedir. Glicksberg’in Varoluşçuluk’tan ve Heidegger’den söz ederken dile getirdiği bu görüşleri, *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül* öyküsündeki babaannenin içinde bulunduğu durumun açıklaması gibidir. Öyküde babaannenin acımasız ve hoyrat yaşam içinde bir varlık olarak, kaçınılmaz son olan ölüme teslim olmadan önce, sevdiklerini terk etmeye hazır olup olmadığını anlamaya çalışması, bir başka ifadeyle kaçınılmaz sona sevilenin kendisinden vazgeçmiş olmasının verdiği acıya boyun eğerek katlanması söz konusudur. Öykünün aslında yürek burkan, can acıtan tarafı da burada gizlidir. Âşık olunan bir kişiye ve bu kişiyle kurulan aile birliğine adanmış bir ömrün karşı tarafça bir kalemde kenara konulmuş olmasının verdiği büyük acı, kavuşma ile mutlu sona ulaştığı/ulaşacağı sanılan bir aşkın çiftler açısından ölene dek, bir ve beraber olma şeklinde tezahür etmemiş olması önemlidir. Bu öykü, aşıkta kavuşmanın her zaman mutlu sona giden yol olmadığı noktasında sarsıcıdır. *Gömleği Yırtık Kırmızı Gül*’de Hüseyin Su, babaannenin hoyratça harcanmış yaşamına, örselenmiş benliğine hüznle bakarken okuruna babaannenin simgelediği değerlerin yitip gidişinin yarattığı büyük üzüntüyü de duyumsatır. Aslında ölen, yok olan tertemiz, fedakâr ve onurlu bir kadın değil, babaannede somutlaşan bir yaşam biçimidir. Hüseyin Su bir sanatçı, bir yazar olarak öykülerinde bu ve benzeri değerlerin kaybolup gidişine dikkat çeker. Erdemli, güzel insanların ve onların yaşattığı güzelliklerin önemini anlatmak Hüseyin Su öykücülüğünün evreninde önemli bir yer tutar. Seyit Kemal Karaalioğlu *“Sanatçı yeteneğinin ancak bir bölümünü kendisi geliştirebilir, en büyük bölümü, ona doğuştan olgun bir meyva gibi sunulmuştur. Bağışlanan bu armağan sahibine kimi sorumluluklar yükler.”* (Karaalioğlu, 1980b, s.175) der. Hüseyin Su’nun bir yazar olarak omuzlarına yüklenen sorumluluğun bilinciyle hareket ettiği görülür. Hemen her öyküsünde Hüseyin Su, tek bir bireyin yaşamından bir kesite ve o bireyin iç dünyasına yöneliyor gibi görünse de aslında ele aldığı kişiler, yarattığı karakterler, çoğunlukla özünde doğruluğu, iyiliği, erdemi barındıran bir yaşam

biçiminin, bir değerın simgesi oluşlarıyla bütün toplumun anlatımıdır. Mihail Bahtin, *Sanat ve Sorumluluk* başlıklı kitabında hayat ve sanat arasındaki ilişkiyi açıklarken,

“Sanat ve hayatın karşılıklı ilişkisine, sanatın saflığına... vb. dair eski savların, ifade ettikleri değil ama asıl anlamları –yani, bu tür savların hepsinin arkasındaki asıl beklenti – sanatın ve hayatın işlerini kolaylaştırma, kendilerini sorumluluklarından kurtarma yönündeki karşılıklı çabalarından başka bir şey değildir. Nitekim hayatın sorumluluğunu üstlenmeden yaratmak kesinlikle daha kolaydır ve aynı şekilde, sanatı hesaba katmadan yaşamak da daha kolaydır.

Sanat ve hayat tek bir bütün değildir, ama bende –benim sorumluluğumun bütünlüğünde- birleşmeleri gerekir.” (Bahtin, 2005, s.13)

der. Hayat ve sanat ilişkisine dair öne sürülen bu görüşler, Hüseyin Su'nun yazma ve yaratma serüvenine uygundur. Sadece bu çalışmaya konu olan öyküde değil, *Aşkın Hâlleri*'ndeki bütün öykülerinde ve hatta diğer öykülerinde de Hüseyin Su'nun sanat ve hayatı birleştirme çabası içinde olduğu görülür. Nitekim Hüseyin Su da *Öykümüzün Hikayesi* başlıklı kitabında *“Her toplumun en temelde kendine ait bir hayat damarı vardır. O toplum bu damarı, kültür, sanat, edebiyat donanımı ile geçmişine ve geleceğine doğru her zaman açık tutmak ve beslemek durumundadır. Maddi ve manevi istilâlara özgüven ve özkültürüyle kendi direnme noktalarını tahkim ederek, evrensel beşerî birikimi de özümseyip çoğalarak varolması gerekir.”* (Su, 2000, s.12) demektedir. Bu da bir sanatçı olarak Hüseyin Su'nun belirlediği sorumluluk alanının ifadesidir. Araştırmacı Necip Tosun, *Modern Öykü Kuramı* adlı çalışmasında

“Pek çok yazar, öykülerinde, hayatta seçeneksiz kalmış, acılı, yalnız, yoksul insanların dünyasına eğilir. Melodram tuzağına düşmeyen öykücüler, hiçbir duygu abartmasına gitmeden, tam da hayatın içinden bir fotoğraf çekerek okura yaşanan acıyı geçirirler. İnsanlık durumları, acı ve hüznünler ince ince ‘derinden’ verilir. Anlatılan tipin incitici durumu, geçmişi küçük bilgilerle aktarılır. Bu, ya kahramanın zihninde olup biter ya da küçük diyaloglarla yapılır. Hikayenin anlatım düzleminde, yüzeyde hiçbir şey olmuyormuş gibidir. Kısaca acıyı hiçbir durumda melodrama dönüştürmezler. Acıyı, kaba, abartılı çizgilerle değil, incelikle dokur, yüzeysel bir aksiyondan çok, içsel bir sızı olarak işlerler.” (Tosun, 2011, s. 163, 164)

saptamasında bulunurken Hüseyin Su'nun adını da bu bağlamda yazan yazarlar arasında sayar.

III. Sonuç

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül adlı öyküde varlık ve yokluk karşıtlığı aşk duygusu üzerine kuruludur. Burada aşk, kavuşma ve ayrılık odağında basit bir düzlemde ele alınan bir konu değil, varlığın önemli bir meselesidir. Bitmiş bir aşkın anlatımını çıkış noktası yapan bu öyküde sanatçının sorumluluğu odağında Hüseyin Su, aslında yaşamın içinde bir varlık olarak insanı ele alır. Varlığın önemli bir meselesi olan aşk bu öyküde insan ilişkilerini bozan, dağıtan, değiştiren bir etkidir. Bu bağlamda öykü; aşkı ele alma biçimi açısından ayrılık ya da kavuşmayı dile getiren tipik bir anlatı değildir. Bu öyküde aşk, bir ömrü içine alan, uzun soluklu ve insanın seçimlerini etkileyen, varlık-yokluk dengesini alt üst eden önemli bir duygudur. Öykü varlık ve yokluğun, yaşam ile ölümün tezadını; yaşanan acı tatlı olaylar ve artık son bulmuş bir ömrün hüznü anıları etrafında ele alır. Öyküde babaannenin yok oluşu, sadece bir faninin ölüm gerçeğini yaşamasından ibaret değildir. Aynı zamanda bu ölüm; ömrünü sevdiklerine adanmış, iyilik ve doğrulukla çevresini güzelleştirmiş, ama kıymeti bilinmemiş bir aile büyüğünün kaybindan daha fazlasıdır; babaannenin temsil ettiği değerlerimizin de yok olmasıdır. Öyküde bizi biz yapan, varlığımızı oluşturan güzelliklerin yitmesinden duyulan üzüntünün anlatımı ve kaybolan ya da kaybolmak üzere olan değerlerimize dikkat çekme söz konusudur. Değerlerine sıkı sıkıya bağlı olan, fedakâr, kendi varlığını sevdikleri uğruna yok etmektен çekinmeyen bir kadının zorlu yaşamının hüznü öyküsünü içeren *Gömleği*

Yırtık Kırmızı Gül varlığın yokluğa, yaşamın ölüme evrileceği gerçeği ışığında bireyin önemine, kıymetli oluşuna dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

- Bahtin, M. (2005). *Sanat ve Sorumluluk*. Çev. : Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Copleston, F. (1998). *Çağdaş Felsefe Sartre*. Çev.: Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yay.
- Çelik, T. (2013). *Varoluş ve Roman*. Ankara: Anı Yay.
- Foulquie, P. (1998). *Varoluşçunun Varoluşu (3. Basım)*. Çev.: Yakup Şahan. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay.
- Glicksberg, C. I. (2004). *Avrupa Edebiyatında Trajik Görünüm*. Türkçesi: Yunus Balcı. Ankara: Hece Yay.
- Göka, E. (1997). *Varoluşun Psikiyatrisi*. Ankara: Vadi Yay.
- Kantarcioglu, S. (2009). *Edebiyat Akımları: Platon'dan Derida'ya*. İstanbul: Paradigma Yay.
- Karaalioglu, S. K. (1980a). *Edebiyat Akımları (3. Baskı)*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Yay.
- Karaalioglu, S. K. (1980b). *Edebiyat Sanatı (Genişletilmiş İkinci Baskı)*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Yay.
- Kaufmann, W. (1965). *Dostoyevski'den Sartre'a Varoluşçuluk (2. Basım)*. Çev.: Akşit Göktürk. İstanbul: De Yay.
- MacIntyre, A. (2001). *Varoluşçuluk*. Çev.: Hakkı Hünler. İstanbul: Paradigma Yay.
- Magill, F. (1992). *Egzistansiyalist Felsefenin Beş Klasiği (2. Basım)*. Türkçesi: Vahap Mutal. İstanbul: Dergâh Yay.
- Olguner, F. (1985). *Üç Türk –İslam Mütefekkeri İbn-i Sîna- Fahreddin Râzi- NasireddinTûsi Düşüncesinde Varoluş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Reneaux, R. (1994). *Egzistansiyalizm Üzerine Dersler*. Çev. Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay.
- Russell, B. (1998). *Varoluşçunun Bunalımı (2. Basım)*. Çev.: Türkân Araz. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay.
- Su, H. (2000). *Öykümüzün Hikayesi*. Ankara: Hece Yay.
- Su, H. (2015). *Aşkın Hâlleri (5. Baskı)*. İstanbul: Şule Yay.
- Tosun, N. (2011). *Modern Öykü Kuramı*. Ankara: Hece Yay.
- Tüzer, A. (2006). *Bir Varoluşçunun İman Savunusu*. İstanbul: İz Yayıncılık.